

سالنامه های ایران

دوره‌ی دو جلدی «چکیده و متن کامل سالنامه‌های ایران» که ۱۶۵۷ صفحه دارد و قطع آن رحلی است، به کوشش سید فرید قاسمی در سال ۱۳۸۹ منتشر شده است و شامل ۲۱ شماره سالنامه‌های دوره‌ی ناصری بین-سال‌های ۱۲۹۰ تا ۱۳۱۲ می‌باشد.

نخستین سالنامه‌ی چاپی در ایران در سال ۱۲۹۰ هجری قمری یعنی در حدود ۱۳۷ سال قبل به دستور میرزا حسین خان سپهسالار قزوینی - صدراعظم وقت ناصرالدین شاه قاجار - و به مدیریت محمدحسن خان اعتمادالسلطنه - رئیس اداره‌ی روزنامه‌جات، دارالطباعه و دارالترجمه‌ی دولتی و مترجم ناصرالدین شاه و وزیران طباعات - منتشر گردید.

اولین سالنامه به دستور ناصرالدین شاه و به مدیریت محمدحسن خان صنیع الدوله شاه منتشر گردید. این سالنامه‌ها در رابطه با کشور و در بردارنده اطلاعات - مهمی از وضعیت حکام و طبقات مختلف و نیز وقایع و اتفاقات مهم بود. به همین دلیل ناصرالدین شاه از صدر - اعظم خود میرزا حسن خان سپهسالار خواست که چنین سالنامه‌ای در ایران نیز تهیه شود.

اهمیت سالنامه های ایران

این سالنامه‌ها مطالب بسیار جالب و اطلاعات مهمی از داخل و خارج ایران در زمان ناصرالدین شاه ارائه می‌دهد که منبع خوبی برای مطالعات تاریخی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی و بین‌المللی است. به طور کلی پژوهشگران حوزه علوم انسانی - می‌توانند این سالنامه‌ها را یکجا در این دو مجلد - مورد مطالعه و بررسی قرار دهند.

نخستین سالنامه در سال ۱۲۹۰ هجری قمری با نام سالنامه ایران انتشار یافت و در ۱۲۹۱ به نام سالنامه دولت علیه ایران تغییر نام یافت. این مجموعه دو جلدی متن کامل و نمایه‌ی ۲۱ سالنامه از نخستین سالنامه‌های تاریخ مطبوعات دولتی کشور در طول دوره‌ی ۲۲ ساله از حاکمیت ناصرالدین شاه قاجار در بردارنده اعتمادالسلطنه درباره ایجاد سالنامه می‌نویسد:

این دفتر که اروپائیان آن را آلماناک می‌گویند سالهاست در دول متمتدنه عالم رسوم و دایر گردیده و در آلماناک های فرنگ هیئت دربار هر ملک و روسا دوایر هر دولت و شماره نفوس هر اقلیم و استعداد حربیه هر حکومت و جمیع حوادث عمده و.. آن سال منصوص است.

مرکز اطلاع رسانی و کتابخانه مرکزی ، ۱۸

چکیده و متن کامل سالنامه های ایران

چکیده و متن کامل سالنامه‌های ایران (۱۳۱۲ - ۱۲۹۰ ق) / تهیه و تدوین سید فرید قاسمی - تهران: موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران: کتابخانه، موزه و اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۹

ج ۲

محمود صدیقی
آذر ۹۶

فهرست مندرجات اولین شماره سالنامه

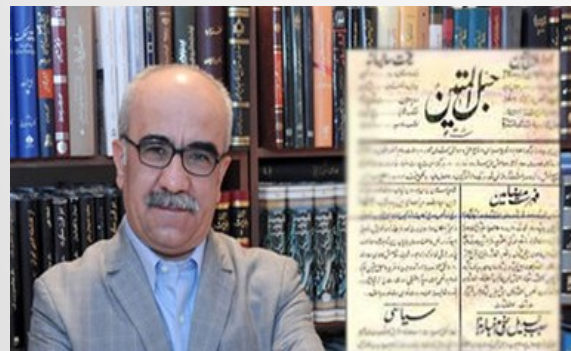
به عنوان نمونه فهرست مطالب نخستین شماره‌ی سالنامه‌ی ایران به شرح زیر است:

تقویم سال، تطبیق سنوات مسیحی با سنه هجری، تواریخ مهم جهان سال به سال، اختراعات مهم سال به سال، اسامی سلاطین قاجار، اداره سلطنت عظمی، اداره خاصه صدارت عظمی، اداره وزارت داخله، وزارت خارجه، وزارت عسکریه، اسامی صاحب منصبان اهل نظام و خارج نظام، اداره وزارت مالیه، اداره وزارت عدلیه اعظم، اداره وزارت علوم، اداره دفتر محاسبات، وزارت تجارت و زراعت، وزارت فواید، وزارت دربار، دارالطباعه و دارالترجمه خاصه همایونی، اسامی اعیان و اشراف و طبقات نوکرو رجال دولت، جمعیت ایران، جمعیت شهرهای معتبر، اسامی علماء و اعیان و اداره حکومتی و ولایات ممالک در محروسه ایران، اروپا، آسیا، آفریقا، ینگی دنیای شمالی، ینگی دنیای مرکزی، ینگی دنیای جنوبی، مسکوکات طلای ملل مختلفه، مسکوکات نقره، اسکناسی که به عوض وجه نقد رایج است، فهرست سالنامه، فهرست غلط‌های کتابچه سالنامه است برای کسب اطلاعات بیشتر می‌توان به مقدمه مفصل و محققانه سید فرید قاسمی برای این کتاب مراجعه نمود.

فهرست مطالب کتاب و سالنامه‌ها

در مقدمه کتاب برای آگاهی پژوهشگران فهرست کتابها بی‌که این سالنامه‌ها از شماره سوم به بعد در آن به صورت ضمیمه چاپ شده‌اند، آمده است که اغلب این منابع از تالیفات اعتماد السلطنه می‌باشند. این کتابها در مقدمه به ترتیب عبارت از مرآت البلدان، منتظم‌ناصری، مطلع‌الشمس، خیرات حسان می‌باشند. فهرست مطالب - و شماره سالنامه‌ها به ترتیب سال قمری:

- شماره ۱ (۱۲۹۰) شاه ۲ (۱۲۹۱) شماره ۳ (۱۲۹۲)
- شماره ۴ (۱۲۹۴) شماره ۵ (۱۲۹۵) شماره ۶ (۱۲۹۶)
- شماره ۷ (۱۲۹۷) شماره ۸ (۱۲۹۸) شماره ۹ (۱۲۹۹)
- شماره ۱۰ (۱۳۰۰) شماره ۱۱ (۱۳۰۱) شماره ۱۲ (۱۳۰۳)
- شماره ۱۳ (۱۳۰۴) شماره ۱۴ (۱۳۰۵) شماره ۱۵ (۱۳۰۶)
- شماره ۱۶ (۱۳۰۷) شماره ۱۷ (۱۳۰۸) شماره ۱۸ (۱۳۰۹)
- شماره ۲۰ (۱۳۱۱) شماره ۲۱ (۱۳۱۲)

ساختار کتاب

مطالب کتاب پس از تاریخچه سالنامه در مقدمه توسط استاد فرید قاسمی، در سه بخش به ترتیب تنظیم شده است:

۱. چکیده مطالب هر سالنامه از شماره ۱ تا شماره ۲۱ به ترتیب شمارشی از شماره ۱ تا ۱۴۳۹۹ به گونه‌ای که سالنامه شماره ۲۱ (۱۳۱۲) در جلد دوم شماره ۱۴۳۹۹ قرار گرفته است.
۲. نمایه کتاب با نام «کلمات کلیدی» در جلد دوم.
۳. متن کامل تمام سالنامه به صورت تصویری از چاپ سنگی یعنی تصاویر کامل صفحات این ۲۱ سالنامه نیز از ویژگی‌های منحصر به فرد این کتاب می‌باشد.

نمایه کتاب یا کلمات کلیدی

بخش «کلمات کلیدی» در جلد دوم ۲۴۰ صفحه از کتاب را در بر می‌گیرد این بخش نمایه در هم کردی است که با استفاده از آن به آسانی می‌توان مطالب مورد نیاز را پیدا نمود.

